

CHERNIVTSI
LAW SCHOOL

ТРЕНІНГОВИЙ ЦЕНТР
ПРОКУРОРІВ УКРАЇНИ

Наукові читання пам'яті Ганса Гросса

Збірник тез міжнародної науково-практичної конференції

(м. Чернівці, 9 грудня 2021 року)

Чернівці
Мехнодрук

2021

УДК 343.9(082)

НЗ4

Редакційна колегія:

Вдовічен Віталій Анатолійович, доктор юридичних наук, доцент, декан юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Жаровська Галина Петрівна, докторка юридичних наук, доцентка, завідувачка кафедри кримінального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Балук Ігор Григорович, директор Чернівецького науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України;

Орлеан Андрій Михайлович, доктор юридичних наук, заступник директора Тренінгового центру прокурорів України;

Ботнару Стела, докторка юридичних наук, доцентка, заступниця декана юридичного факультету Молдовського державного університету (Республіка Молдова);

Кунчев Йонко, доктор юридичних наук, професор Варненського вільного університету імені Чорноризця Храбра (Республіка Болгарія).

Наукові читання пам'яті Ганса Гросса: збірник тез
НЗ4 міжнародної науково-практичної конференції (м. Чернівці, 09 грудня 2021 р.). Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. Чернівці : Технодрук, 2021. 280 с.
ISBN 978-617-8034-25-2

Матеріали викладено в авторській редакції. Відповідальність за їхню якість, достовірність, а також відсутність у них відомостей, що становлять державну таємницю та інформацію для службового користування, несуть автори.

УДК 343.9(082)

ISBN 978-617-8034-25-2

© Чернівецький національний університет імені
Юрія Федьковича, 2021
© ПБКФ «Технодрук», 2021

12. Servick K. Forensic labs explore blind testing to prevent errors. Science, 349, P. 462-463 URL : <https://www.science.org/doi/10.1126/science.349.6247.46> (дата звернення: 25.10.2021).

Шевчук А.В.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права юридичного факультету,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
м. Чернівці, Україна*

Боднарук О.М.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права юридичного факультету,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
м. Чернівці, Україна*

ЗВ'ЯЗОК КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА І КРИМІНАЛІСТИКИ: НАУКОВІ ПОГЛЯДИ ГАНСА ГРОССА

Криміналістика, хоч і самостійна наука, проте не може повноцінно існувати і розвиватися ізольовано від інших галузей права, зокрема кримінального. Необхідно зазначити, що визначенню місця криміналістики в системі інших наук завжди приділялась значна увага, однак коріння вирішення цієї проблематики сягають у сиву давнину. Криміналістика, «народившись у надрах» кримінально-процесуальної науки, набула своєї самостійності саме в системі юридичних наук кримінально-правового циклу. Місце криміналістики у системі юридичних наук кримінально-правового циклу обумовлено її сутністю, предметом, методологією, об'єктами пізнання, підтверджується розвитком наукових поглядів на це питання. Перебуваючи у цій системі, криміналістика має правову природу та всі ознаки юридичної науки. Місце криміналістики «в загальній системі кримінальних наук» та її вплив на «матеріальне і формальне кримінальне право» було визначено її засновником Гансом Гроссом у виданні «Руководство для судебных следователей как система криминалистики». Саме тут автор вперше відмітив, що криміналістика, за природою своєю, починається лише там, де кримінальне право, також за

своєю природою, припиняє свою роботу [1, с. 32]. Іншими словами, матеріальне кримінальне право вивчає кримінальне правопорушення та покарання за протиправне діяння. Процесуальне кримінальне право містить у собі правила застосування норм матеріального кримінального права. Проте, як зазначає автор ні кримінальне право, ні кримінальний процес не дають відповіді на питання яким саме способом вчиняються злочини? Як досліджувати ці способи і розкривати їх? Які були мотиви до скоєння такого кримінального правопорушення? Як досліджувати мотиви вчинення? Усе це, та багато іншого вже є предметом криміналістики. Демонструючи таке протиправне діяння, як підпал, Ганс Гросс доводить вище зазначені твердження. Зокрема, поняття підпалу, його ознаки та різновиди, особливості покарання та його призначення – усе це прерогатива кримінального права. Однак, в той же час те, як діє злочинець під час безпосереднього вчинення підпалу, які ним використовуються знаряддя та засоби для цього, яким чином можна визначити способи вчинення цього протиправного діяння, як виявити винуватця та довести його вину – все це є предметом криміналістики.

Доволі цікавим в цьому контексті є викладенні міркування Ганса Гросса про те, що кримінальне право так співвідноситься із криміналістикою, як паталогічна анатомія з хірургією. Паталогічна анатомія, на його думку, вивчає недуги людського організму, піддає їх дослідженням і систематизації. Вона відрізняє окремі хвороби одну від одної, дає їм назви і розпізнає їх у кожному разі. Вона встановлює їх зв'язок між собою і пояснює їх причини та наслідки. Хірургія ж прагне до усунення цих хвороб шляхом практичного застосування тих наукових знань, які розробляє і систематизує для неї паталогічна анатомія.

Доволі влучно також відзначив науковець, що кримінальне право не є наукою для себе, і найцінніші з положень, встановлених ним мають врешті-решт тільки одну кінцеву мету – отримати практичне застосування. Однак останні позбавлені будь-якого сенсу, якщо суддя не зможе застосувати ці абстрактні поняття до реального життя. Так, наприклад, якщо він не розуміє або неправильно оцінює свідчення свідків, значення їх спостережень, якщо його вводять в оману прийоми зловмисників, якщо він не зможе використовувати сліди злочину, і якщо він взагалі не знайомий із незліченними положеннями, сукупність яких становить криміналістику, то це унеможливує розслідування кримінального правопорушення взагалі.

Продовжуючи свої міркування, Ганс Гросс зазначив, що успіхи досягненні кримінальним правом і їх обґрунтування, ніде не отримують такої оцінки, як в криміналістиці. Тим не менше, навіть будучи представлена, як допоміжна наука криміналістика, все одно залишає за собою право на самостійність, адже фактично завжди існувала, оскільки будь-хто, коли здійснював огляд слідів від людських ніг, фіксував у пам'яті слово із злочинного жаргону, креслив план місця події – вимушений був застосувати ті чи інші положення криміналістики. Спершу ці окремі дії не мали наукового обґрунтування, однак, коли були розроблені та введені в систему, то отримали право вимагати визнання за криміналістикою значення самостійної науки. Однак, навіть визнаючи криміналістику допоміжною наукою, яка не має безпосереднього впливу на кримінальне право, необхідність в якій виникає лише тоді, коли закінчується роль останнього, не варто відкидати той факт, що окремі її результати в певних випадках можуть впливати на кримінальне право та окремі його положення [1, с. 35].

Наостанок, хотілося б навести ще деякі думки Ганса Гросса про зв'язок кримінального права і криміналістики. Так, на його думку, криміналістика як вчення про реальності кримінального права, до яких слід зарахувати, насамперед, саму людину, розкриває перед нами сутність злочинних діянь, їх початок, складові, подальший перебіг та цілі. Ми приходимо до відомих розмежувань і співставлень, які, однак, не завжди збігаються з визначеннями тих осіб, які стоять осторонь від злочинного світу. Криміналістика часто виявляє спільність там, де раніше вели мову лише про відмінності, і навпаки. Вона відзначає різницю там, де раніше, на загальний погляд, була єдність. Кримінальний закон написаний людям; люди виявляють себе зовні, у реальному житті, і кримінальне право реалізується у житті саме так, як виявляє себе злочинний елемент суспільства. З усього наведеного автор робить висновок, що наші закони тільки тоді можуть увійти в життя і бути справедливими, якщо вони, по можливості будуть прості і вільні від визначень, що щодня звужуються та змінюються. Тільки за цих умов вони будуть впливати на людей та суспільство, а не тільки на когось окремо, проти якого вони випадково спрямовані.

Підводячи підсумок такого короткого екскурсу у світ думок Ганса Гросса про зв'язок кримінального права і криміналістики, варто наголосити, що останній розглядав криміналістику або як самостійну

науку, що має практичне значення з однієї сторони або як складову частину кримінального права – з іншої. Так, для аргументації першого підходу Ганс Гросс відзначав, що криміналістика має свої характерні методи наукового дослідження та чітко визначений предмет, а для підтвердження іншого додавав, що спектр досліджень криміналістики на пряму пов'язаний із матеріальним та процесуальним кримінальним правом. Більше того, Гросс відзначав, що криміналістика входить у кримінальне право як інтегруюча частина, іншими словами, вона своїми методами повинна удосконалити кримінальну юстицію загалом.

Література:

1. Гросс Г. Руководство для судебных следователей как система криминалистики : новое изд., перепеч. с изд. 1908 г., Москва : ЛексЭст, 2002, 1088 с.

Шевчук В.М.,

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри криміналістики*

*Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
заслужений юрист України,
м. Харків, Україна*

НАУКОВА СПАДЩИНА ГАНСА ГРОСА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ КРИМІНАЛІСТИКИ І КРИМІНАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Становлення та розвиток криміналістичної науки тісно пов'язані з ім'ям видатного австрійського вченого-криміналіста, судового слідчого, доктора права, професора Ганса Густава Адольфа Гросса (1847–1915 рр.) – одного з основоположників науки криміналістики та кримінальної психології, який започаткував перший у світі музей та інститут криміналістики в м. Грац, засновника і головного редактора журналу «Архів з криміналістичної антропології та криміналістики», винахідника слідчої валізи, ініціатора введення дисципліни «криміналістика» для юристів, які навчалися на юридичних факультетах університетів. Важливо, що Ганс Гросс з 1898 по 1902 роки працював в Україні і викладав

ЗМІСТ

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО	7
СЕКЦІЯ 1. КРИМІНАЛІСТИКА: ВІЗІЇ ГАНСА ГРОССА	12
<i>Christian Bachhiesl.</i> Forensic Epistemology According to Hans Gross	12
<i>Александренко О.В.</i> Наукова спадщина Ганса Гросса: значення для розвитку криміналістики та професійної майстерності слідчих	20
<i>Біленчук П.Д., Лихова С.Я., Малій М.І.</i> Ганс Гросс - засновник та інноватор світової криміналістики	24
<i>Біленчук П.Д., Лихова С.Я., Малій М.І.</i> Перший у світі музей криміналістики імені Ганса Гросса	28
<i>Боднарчук О.М., Шевчук А.В.</i> Гіпноз і кримінальні правопорушення: наукові погляди Ганса Гросса	33
<i>Нежурбіда С.І., Скулиш Є.Д.</i> Ганс Гросс: нові факти з життя вченого у Чернівцях	39
<i>Соколова А.Д.</i> «Непідкупні мовчазні свідки» та «упереджений погляд на справу» у працях Ганса Гросса. Актуальність та прикладне значення в умовах сучасності	45
<i>Шевчук А.В., Боднарчук О.М.</i> Зв'язок кримінального права і криміналістики: наукові погляди Ганса Гросса	51
<i>Шевчук В.М.</i> Наукова спадщина Ганса Гросса та її вплив на розвиток сучасної криміналістики і кримінальної психології	54
<i>Шепітько В.Ю.</i> Роль професора Ганса Гросса у формуванні наукової парадигми криміналістики в Україні	59
<i>Шепітько М.В.</i> Реалізація поглядів Ганса Гросса: виклики сьогодення та погляд у майбутнє	64
<i>Юсупов В.В.</i> Особистість видатного криміналіста Ганса Гросса: сучасний погляд	67
СЕКЦІЯ 2. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛІСТИКИ	72
<i>Гаркуша А.М., Каланча І.Г.</i> Виявлення та фіксація доказів, що мають електронну форму під час кримінального провадження: організаційні аспекти	72

<i>Дударець Р.М.</i> До визначення деяких елементів криміналістичної характеристики створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань.....	76
<i>Козутич І.І.</i> Застосування цифрових технологій – новий напрям криміналістики	79
<i>Конюшин Ю.І.</i> «Комунікація» і «спілкування»: дотичність до криміналістичної діяльності та співвідношення понять.....	85
<i>Кунчев Й. К.</i> Предмет криміналістики в контексті концепції Г.Гросса	90
<i>Кшевецький В.С.</i> Віктимологічна характеристика жертв шахрайства .	101
СЕКЦІЯ 3. СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ	105
<i>Гриндей Л.М.</i> Окремі питання провадження судово-медичних експертиз	105
<i>Дудкевич С.Е.</i> Застосування автоматизованих балістичних ідентифікаційних систем «Balscan» у експертній практиці	109
<i>Кожакарь І.Ю.</i> Трасологічні дослідження слідів вушних раковин	113
<i>Мартиненко О.П.</i> Експертна оцінка техніки та технологій у класичну та сучасну епохи	116
<i>Москаленко Р.В.</i> Дослідження короткоклінкової холодної зброї та конструктивно схожих з нею виробів: проблеми сьогодення	119
<i>Недашківська О. А.</i> Експертна етика в професіограмі судового експерта	123
<i>Панов М.К.</i> Судово-психіатрична експертиза: поняття та недоліки правового регулювання	127
<i>Пиріг І.В.</i> Окремі питання призначення експертиз при розслідуванні кримінальних правопорушень	132
<i>Рогатинська Н.З.</i> Висновок експерта як джерело доказів у кримінальному провадженні	135
<i>Стратій О.В., Ткач А.О.</i> Підроблення підпису за допомогою технічних прийомів: сучасні способи та проблеми.....	139
<i>Юрчишин В.М., Савченко В.А.</i> Залучення прокурором експерта	

Відповідно до кримінального процесуального законодавства ФРН 143

Юрчишин Ю.В. Реалізація процесуальним керівником висновків
судово-бухгалтерських експертиз та інших доказів під час досудового
розслідування корупційних правопорушень 148

СЕКЦІЯ 4. КРИМІНАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА 155

Гырла Л.Г. Психологический портрет личности жертвы суицидальной
преступности 155

Меленко О.В. Значення пізнавальних процесів у професійній діяльності
правника 160

Мельник О.В., Попович М.В. Допит неповнолітнього потерпілого чи
психотерапія втрат? 166

Продан Т.В. Кримінальна субкультура неповнолітніх 170

Чорней С.В. Психологічна ознака обмеженої осудності 174

СЕКЦІЯ 5. СИНЕРГІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА, КРИМІНОЛОГІЇ ТА КРИМІНАЛІСТИКИ 178

Nina Kaiser. The Hans Gross Centre for Interdisciplinary Criminal Sciences
(ZIK) – Building Bridges Between Criminal (Procedure) Law, Criminology
And Criminalistics 178

Балобанова Д.О. Просторовий компонент динаміки кримінального права
..... 182

Гусар Л.В., Поцілуйко В.М. Поняття та ознаки серійних вбивств 187

Дякур М.Д. Національне антикорупційне бюро України як спеціально
уповноважений суб'єкт протидії корупції 190

Жаровська Г.П. Синергія діяльності суб'єктів кримінальної юстиції VS
синергізм злочинності 194

Матюшкова Т.П., Акімов М.О. Синергетичний підхід у практичній
діяльності та наукових дослідженнях Ганса Гросса 201

Попович О.В. Проблема типу кримінально-правового регулювання 206

Серенко Н.С. Глобальна кіберзагроза 211

<i>Стратій О.В., Пазюк М.В.</i> Віктимологічна характеристика жертв дорожньо-транспортних пригод.....	216
<i>Тертишник В.М.</i> Колізії доказового права.....	220
<i>Тома М.Г.</i> Віктимологічний портрет жінки-жертви домашнього насильства.....	224
<i>Торончук І.Ж., Грекул-Ковалик Т.А.</i> Деякі аспекти розвитку кримінально-правової науки в Чернівецькому університеті в 1918–1940 рр.....	229
<i>Швидка А.С.</i> Окремі питання криміналізації декларування недостовірної інформації.....	233
<i>Ющик О.І.</i> Винуватість обвинуваченого, як обставина, що підлягає доказуванню при призначенні покарання.....	238
ТРИБУНА МОЛОДОГО НАУКОВЦЯ	243
<i>Білас С.В.</i> Кримінологічна характеристика особи злочинця.....	243
<i>Бутюк Н.І.</i> Захист прав тварин у міжнародній кримінально-правовій площині.....	247
<i>Вудвуд К.С.</i> Ефективність боротьби з мафіозними угрупованнями	251
<i>Єрмей В.Р.</i> Історичний аспект формування поняття торгівлі людьми	255
<i>Малофій К.А.</i> Синергія кримінального права, кримінології та криміналістики	258
<i>Роскрут К.В.</i> Віктимологічна характеристика кримінальних правопорушень, вчинених стосовно неповнолітніх.....	261
<i>Стефанчук О.І.</i> Судова експертиза: історія, сучасний стан та актуальні питання.....	265
<i>Торська Х.І.</i> Мотив у кримінально-психологічному механізмі злочину	270
<i>Щербакова Я.М.</i> Зарубіжний досвід правового регулювання біометричної ідентифікації особи	274